

versic. Quibus ceremoniis, ubi verba hæc habentur: *Aristides ut istum fœdus cum omni Græcia firmaret, post diras execrationes accensos ferreos orbes in mare deiecit, adjurans ut ita extinguerentur cum omni stirpe & gente, qui contra fœdus irent.*

20 Aliter Græci sua juramenta solemnizare consuevere, qui verre apprehenso, & stricto ad jugulum gladio, cœlum & terram, Solem & ultices Furias advocabant, testesque faciebant, moxque verrem immolabant, ac in mare deiciebant. Ita Alexand. lib. 4. cap. 10. apud Theatrum vitæ humanæ lit. I. verbo *Juramentum* pag. 457. sub. versic. *Ethnicorum.*

Ibi: *Posterior verò interpretatio.*

Quæ verbis Sophoclis convenit, qui in hunc sensum accipitur & allegatur à Delrio & cæteris supra laudatis, versiculo *Hujus casus*, num. 18.

Ibi: *Consuevissent ignitum ferrum manibus tollere.*

De quo supra, num. 5.

Ibi: *Refertque Anaxagoram Philosophum.*

21 Anaxagoras Clazomenius Philopie egregius Professor, cum lapis insignis magnitudinis & adusti coloris in Egos fluvium Thraciæ à cælo decidisset, quem casurum idem, ut ferunt aliqui, prænuñciaverat, inquit cœlum totum ex lapidibus constare, solemque saxum ignitum esse. Unde Euripides ejus discipulus in Phaëtonis tragœdia Solem auream glebam nuncupavit. Plutarch. in *Lysand.* Plin. *naturalium histor. lib. 2. cap. 58.* Theatrum vitæ humanæ lit. P. pag. 332. versic. *Quum olim lapis, & lit. S. verbo Stella*, pag. 339. versic. *Præcipue verò.*

22 Idem Anaxagoras asseveravit Solem esse ferum candens, & majorem Peloponneso, quapropter impietatis damnatus, & Athenis proscriptus est: sed per Periclem discipulum veniam impetravit. Theatrum vitæ humanæ lit. P. verbo *Philosophia*, pag. 327. versic. *Anaxagoras.* Anaximander Philosophus Solem purissimum ignem dixit, Laërt. lib. 2. Theatrum vitæ humanæ ubi proximè, versiculo *Anaximander.*

23 Sed apud Ecclesiasticos Scriptores quæstio est, an Deus ex materia ignea, vel aquea Solem construxerit? Et communis Sanctorum Patrum sententia habet, ex ignea fuisse constructum. Alii verò asserunt Solem cunctosque planetas ejusdem materiæ esse, cujus sunt orbes cœlestes, in quibus collocantur; hi autem ex aqua creati sunt: in qua opinione, etsi contrariam probabilem agnoscat, refidet Salian. *Annal. Ecclesiastic. tom. 1. die 4. num. 7.* ubi latè disputat à num. 4. An autem Solis lux eadem sit, quam Deus prima die creasse dicitur, *Genesis cap. 1.* plurimis tractat Pat. Suar. *de oper. sex. dierum*, lib. 2. cap. 2. Quanta sit Solis magnitudo, quantumque à terra distet, tradidit Cornel. à Lapide *sup. Genes. cap. 1. versic. 16.* Theatrum vitæ humanæ lit. S. verbo *Sol*, pag. 27. sub. versic. *Situs & magnitudo.* Sol luculenter

describitur *Ecclesiastici cap. 23. à versiculo 3.* ubi inter alia dicitur Vas, mirabile opus Excelsi, exurens montes, radios igneos exflans, qui refulgens radiis suis excæcat oculos. Pulchrè etiam Secundus Philosophus Imperatori Adriano percontanti quid Sol, & quid Luna: inquit Solem esse cœli oculum, splendorem sine occasu, diei ornatum, & horarum distributorem: Lunam verò cœli purpuram, Solis æmulam, maleficiorum inimicam, solamen iter agentium, præfagium tempestatum. Quæ extant apud Cornel. à Lapide ubi proximè.

Ibi: *Sed & purgationis qua ferro candenti fit.*

Videas quos dedimus supra, num. 5.

Ibi: *Meminit purgationis per aquam calidam.*

De quo supra, n. 4.

SUMMARIUM.

- 1 De Tribunorum militarium dignitate, & sigillatim de Tribuno Celerum.
- 2 De Tribunis ordinariis, qui singulis legionibus præerant.
- 3 Qualis eorum dignitas, & num. 4.
- 4 De Tribunis militariis cum Consulari dignitate.
- 5 De officio ac muneribus Tribunorum.
- 6 Quid sit interesse principis, quod minus Tribunis incumberebat.
- 7 Verbum Principia, quid significet, cum numeris seqq.
- 8 Post principia esse, apud Terentium quid significet.
- 9 Intellectus traditur ad legem Officium, §. ult. ff. de re milit. in illis verbis: *Principis interesse, de quo latè usque ad finem capituli.*

De Tribunorum Romanorum origine muneribus & dignitate: ad legem *Officium*, §. ult. ff. de re militari.

CAPUT XXIV. & ULTIM.

Tribunorum militarium dignitas & antiquitate, & prærogativis apud Romanos cum primis est eximia; Romulus enim præfectum Celerum instituit, qui suprema post Regem auctoritate gaudebat, teste Pomponio in *legem 2. §. Isidem temporibus*, ff. de orig. jur. Dyonyf. Halicarnass. lib. 2. Tertiam Sacrorum administrandorum partem Numa Tribuno Celerum tribuit, quem Romulus equitum, quos Celeres vocabant, Præfectum constituit, quos equites ac pedites Regum stipatores fuisse diximus. Joan. Rosin. *de antiquit. Roman. lib. 7. cap. 4.* Just. Lips. *de magistr. populi Romani*, cap. 14. Lexic. Calvini verbo *Tribunus Celerum.* Celeres autem fuere tercenti milites robustissimi, & ex nobilissimis familiaribus delecti juvenes, commendati suffragiis Curiarum, & per singulas Curias delecti, qui

circa

circa Regum essent, ut ipsum hastati per urbem affertentur, & justis ministeria exequerentur. In militia antesignani erant, id est, qui sub primo signo, vulgò *En la vanguardia*, præliabantur, & primi certamen inibant, & postremi se recipiebant: equites quidem, ubi situs erat ad equestre certamen accommodus: pedites verò in aspero loco, & equis invio. Hi tercenti juvenes in tres centurias dividebantur, in quarum singulis unus erat Præfectus, seu Centurio, qui omnes Tribuno Celerum subiciebantur, qui à ternario numero nomen accepit. Disti sunt milites hi *Celeres*, aut à ministerii celeritate, aut à suo duce Celere nuncupato, vel à Comite quodam Romuli sic vocato, qui eum contra Remum strenue adjuvit, quem ipse peremit. Plutarch. in *Romulo*, Rosin. *dict. cap. 4.* Theat. vitæ hum. lit. C. pag. 153. Lexic. Calvini ubi proximè, Andr. Dom. Flocc. *de potest. Rom. lib. 2. cap. 2.* Sed Tribuni Celerum nomen cum Regibus Romanis abolevit, cujus loco Magister Equitum est subrogatus, *dict. l. 2. §. Et his Dictatoribus*, Joan. Rosin. lib. 7. cap. 8. de Mag. Equit.

2 Idem Romulus singulis legionibus Præfectos, seu Duces statuit, qui à tribu & ministerio Tribuni militum disti sunt. De his Macer in *l. Officium 12. §. ult. ff. de re milit.* unde D. Covar. materiam hujus capituli deprompsit, ejus textus auctorem Marcianum appellans, qui sanè Macer est. De eisdem Tribunis frequens mentio habetur in *jure*, ut in *l. Tribunus 20. ff. de testam. milit. l. Milites 13. §. Irreverens*, ff. de re milit. *l. Tribuni 11. l. Nemo miles 13. C. de re milit. lib. 12. l. Jubemus*, §. Non danda, C. de erog. milit. *amon. l. unic. C. de salgamo*, l. 1. C. de commeatu, eod. lib. 12. Primò hi Tribuni à Rege creabantur, postea verò à Consulibus & populo communibus suffragiis, vel ab Imperatore, aut Duce exercitus, ab his instituti dicebantur, *Resuli* quia Rutilius Rufus legem tulit de jure Tribunorum qui à Ducibus instituebantur: sed à populo creati, à comitiis *Comitiati* nuncupabantur, de quibus latè Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 16. Just. Lips. lib. 2. *dialog. 9. Rosin. sup. lib. 8. cap. 14. & lib. 10. cap. 7.* Lexic. Calvini verbo *Tribuni militum.* Quo anno Romulus legiones instituerit, dixi supra, cap. 1. n. 112.

3 Tribunorum hujusmodi dignitas in exercitu maxima fuit. Theat. vitæ humanæ lit. T. verbo *Tribunus*, in *princip. pag. 27.* nam inter militaria munera talis ordo servabatur, ut miles subesset Centurioni, Centurio Tribuno, Tribuno Præfecto castrorum, Præfecto Legato, Legatus Consuli, qui toti exercitui præerat. Theat. vitæ hum. lit. B. pag. 161. Tribuni pedestribus imperabat, non equitibus, totique legioni, non alicui ejus parti, aut centuriæ, ut testatur Horatius apud Just. Lips. ubi proximè, hæc adnotantem:

Quod mihi parverit legio Romana Tribuno. Secundum quæ Romani Tribuni similes videntur Præfectis nostrarum legionum, vulgò *Tercios*, quos *Maestres de campo* nuncupamus. Verùm Tribunos nedum legionum, sed etiam singularum cohortium Præfectos dici probat Rævard. *variorum lib. 7. c. 8.* ad interpretationem legis ultimæ. C. de *Testam. milit.* Vide legem *Titus 25. ff. eod. & Rosin. sup. lib. 10. cap. 7.*

4 Habebat tribunitia hæc dignitas haud paucas prærogativas. Primò tribuni aureis annulis utebantur, aliis verò militibus inferioris gradus ferrei tantum permittebantur. Secundò splendidioribus induebantur vestibus. Tertiò poterant latum

clavum, vel augustum gestare; unde quidam leticlavii, alii angusticlavii vocabantur: illi erant ex ordine Senatario, aut stirpe Tribuni: hi inferioris gradus, obscuriorisque generis. Latè clavi erant flosculi ampliores, qui vestimentis intexebantur: angusti clavi minores, vulgò *boradura à guarnicon*, per quos dignitas, & sanguinis nobilitas major aut minor dignoscebatur. Quarto præ se quatuor apparitores ducebant, qui honoris gratia illos affectabantur. Hæc apud Just. Lips. *d. dialog. 9. ad fin. Rosin. lib. 5. cap. 33.* Rævard. ubi proximè.

Hæc de Tribunis, qui militarem obtinuerunt dignitatem, & in exercitu jura reddebant, ut ordinarii Magistratus; nam fuere alii Tribuni militum, etsi tempore posteriores, auctoritate tamen ac potestate longe præstantiores; nam anno ab urbe condita 309. plebe cum Patribus contendente, inductum est, ut Magistratus quidam crearentur populi suffragiis, partim ex Patribus, partim ex plebe, cum consulari potestate, qui Tribuni militum disti sunt. Hi ad instar Consulium exercitui præesse poterant, & suis auspiciis bellum gerere. Rosin. lib. 10. cap. 6. in *princip.* Primo anno tres electi sunt, & omnes ex Patribus; sed lapsu temporis etiam plebei admitti sunt, & numerus actus. Sed quidam putant, aliquando viginti extitisse, de quo testis est Pomponius in *l. 2. §. Deinde cum post*, ff. de origin. jur. Alii verò ultra sex nunquam fuisse credunt, ut videre est apud Rosin. lib. 7. cap. 20. ubi ait hos Tribunos post annum 77. à sua institutione extinctos esse, de quibus etiam Liv. lib. 4. Dyonyf. Halicarnass. lib. 11. Sigon. *comment. in Fast.* Theat. vitæ hum. lit. B. pag. 161. vers. *Apud Romanos*, & lit. M. pag. 27. vers. *Tribuni militum*, & lit. T. pag. 209. vers. *Tribuni militum*, Lexic. Calvini verbo *Tribuni militum*, Andr. Dom. Flocc. *sup. cap. 16.* Pompon. *Læt. de Magistr. Roman. lib. 1. cap. 19.* Volaterran. *eod. tract. vers. Per aliam plebis*, Jan. Gulielm. in *sim. tract. cap. 20.*

Hucusque de differentiis Tribunorum militum, de eorum origine, & dignitate: nunc de muniis ordinariorum, quos secundo loco collocavimus, disquirendum est, ut jam ad nostri capituli elucidationem accedamus. Illa recenset Jurisconsultus Æmilius Macer in *l. Officium 12. §. ult. ff. de re milit.* in hæc verba: *Officium Tribunorum est, vel eorum, qui exercitui præfunt, milites in castris continere, ad exercitationem præducere, clavas portarum suscipere, vigiliis interdum circumire, frumentationibus commilitonum interesse, frumentum probare, mensorum fraudem coercere, delicta secundum suæ auctoritatis modum castigare, principis frequenter interesse, querelas commilitonum audire, valetudinarios inspicere: quæ etiam transcripta habentur in *Lexico Calvini*, verbo *Tribuni militum*, in *fin.* de quibus Just. Lips. lib. 2. *dialog. 9.* ubi addit, ad Tribunos spectare excubiis signum dare, vulgò *dar el nombre*, & advertit jus gladii penes Tribunos esse, qui à jure tribuendo sic appellati videntur D. Isidoro *Etyolog. lib. 9.* quod tamen communiter displicet, quia à tribu denominatos omnes Varonem sequuti sentiunt. Theat. vitæ hum. verbo *Tribus in princ.* Cornup. *de ling. Latin. pag. 889. num. 10.* Vide de muneribus Tribunorum eundem Lipsium *de militia Romana. lib. 5. dialog. 8.* Rosinum *de antiquitate Romana*, lib. 10. *capite 7.**

Zz 2

Inter

D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

7 Inter cætera Tribunorum munera recenset Consultus, interesse principiis: quid autem sit hoc, omnino Accursium latitavit, ut D. Covarruv. rectè præmittit, quo ducè disquirandum est de verbi *Principia* significatu, qui quidem multiplex est, ut videre licet apud Calepinum *verb. Principia*, & alios mox laudandos.

Ibi: *Principia interpretatur tentoria militum.*

8 Principia verbum usurpatur pro loco aciei, ubi milites, qui Principes vocabantur, tentoria figebant, ut præter Nebrissensem observat Calepinus & Lexicum Calvini *verbo Principia*. Sciendum enim est, Romanorum armatam militiam in tres classes præcipuas distingui, scilicet Hastatorum, Principum, & Triariorum, qui ultimi cæteris potiores habebantur, quia diutius militiæ operam dederant: isti seorsim in castris, & in acie tendebant. Hastati, quia hastis dimicabant dicti, primum locum hostem versùs tenebant. Principes quia à principio gladiis pugnabant, sic vocati sunt, licet postea commutata re militari minus illustres facti sunt, & secundum occupabant locum: Triarii tertium & ultimum, unde nomen acceperunt Fuere & Pilani milites, qui pilis præliabantur; sed ad unam ex tribus classibus reducebantur, ut constat ex Rosin. *de antiquitate Roman. lib. 10. cap. 12.* ubi figura castrametationis Romanorum Principes eligebantur ætate ac robore præstantiores: Triarii natu majores. Hæc ex Polybio *lib. 6.* Lips. *de militia Roman. lib. 2. dialog. 1.* Rosin. *lib. 10. cap. 9.* Turneb. *adversariorum lib. 2. capite 9.* Theatro vitæ humanæ *lit. B, pag. 161. versic. Principes dicunt*, Cornucop. *de lingua Latina, col. 888. n. 40. & col. 1065. num. 30.* Lexic. Calvini *verbo Milites.*

Ibi: *Principia dici Principis tabernaculum.*

9 Principia etiam dicebantur tentoria & tabernaculum Ducis, seu Imperatoris exercitus, quæ Prætorium itidem vocabantur. Plutarch. *in Galba*, Sueton. *in Othone, cap. 6.* ibi: *Ad principia devenit.* Idem *cap. 1.* ait: *Ausus est ante principia se coram milites punire.* Lips. *lib. 4. dialog. 4. in princip. & lib. 5. dialog. 2.* Turneb. *d. cap. 9.* Calepin. *sup.*

Ibi: *Qui hac dictione alio sensu utitur.*

10 Usurpatur præterea verbum *Principia*, pro primatibus numerorum, principalibusque exercitus, lege 1. *Cod. de veteran. lib. 12.* junctâ Glossa, ibi, Adrian. Turneb. *dicto cap. 9.* apud quem Marcellinus ita: *Præsentibus Fovianorum, & Hencalitanorum Principis & Tribunis causas vehementius æquo bonoque spectaverunt.* Idem deinceps: *Cum Arbetionem semper & ambiguum, & prætumidum his questionibus præfecisset, aliis specie tenus cum Principis legionum præsentibus.* Just. Lips. *sup. lib. 2. cap. 1.* Calepin. *sup.* Facit lex 18. §. *Ut autem C. de re milit. lib. 12.*

Ibi: *Accipienda fore Comici verba, Hic ego ero post Principia.*

Hæc verba habentur apud Terentium *in Eunucho, act. 4. scena 7.* quorum sensus est, quod ille prætimidus erat, ideo post eos omnes, quibus colloquebatur, se collocaturum inquit, ut periculum fugeret. Quem locum sit intelligunt Donat. & alii *in scholiis ad Terentiam*, Adrian. Turneb. *dicto cap. 9.* Calepin. *verbo Principia*, ubi ait post principia existere eum dici, qui in tuto est. Sed ambiguum est, ut testantur præfati Terentii Interpretes, an locus ille post principia sit in media acie, vel in fine. Turnebus opinatur, ultimam exercitus partem significari, quod verius videtur, scilicet post tentoria Imperatoris, seu Ducis, juxta significatum, de quo supra, num. 9.

Ibi: *Sed publica tabernacula, aut tentoria.*

Est & alia ejusdem vocis *Principia*, acceptio, nempe pro ea aciei regione, ubi militares Magistratus conveniebant, ut jura militantibus redderent, & consilium haberent de rebus publicis, & ad bellum spectantibus Duces & Primates exercitus: & ubi signa legionum existerent, hujusmodi tentoria publica vocabantur principia. Turneb. *d. cap. 9.* Calepin. *verbo Principia.* Hoc sensu accipiendum Consulti responsum *in dicta lege Officium 12. §. ultimo, ff. de re milit.* existimat D. Covarruv. secundum quem interesse principiis nil aliud est, nisi assistere loco ubi causæ militum agebantur apud Tribunos, qui pro munere suo judicare tenebantur, ut præmissimus num. 6. & tradit Turneb. *lib. 2. cap. 11.* necnon militaribus consiliis, quæ de expeditione belli iniri solent. Idem tradit Glossa marginalis *in dicto §. ultimo*, Stephan. Daoiz *in indic. Jur. Civil. Joan. Uffellius in scholiis ad hunc locum.*

Hæc D. Covarruv. interpretatio, quæ in se 13 vera est, videtur ita intelligenda, ut verbum *Principis*, apud Consultum non usurpetur pro loco ubi Tribuni munus judicandi exercebant, aut consilia inibant, sed pro ipso conventu, & congregatione militum dignitate fungentium, quibus hæc peragenda incumbant, jurisdictionem habentibus, & jus suffragii in consiliis; nam frequentissimè isti militares conventus Principia vocitantur. Sic Justinian. *in l. unic. §. Si quæ verò, Cod. de nov. Codic. confirm.* ait: *Sed & si qua re gesta in tui culminis judicio, vel in aliis civilibus, vel militaribus, vel apud principia numerorum.* Et *in lege Tam collatores 18. §. Erit autem, ibi: Vel eorum discussionem dicatissimis principis, seu arbitris in locis degentibus committere.* Et *in §. Ut autem, ibi: Ita ut si universitas numeri, seu principiorum monenda sit.* *Cod. de re milit. lib. 12. l. Jubemus, §. Si qua tamen, ibi: Causa apud devotissima principia secundum præstatum modum tractata.* Et *in §. Non danda, ibi: Decem ex devotissimis principis Primates, Cod. de erogat. militar. annon. lib. 12.* Idem, quod diximus,

curfu primorum militum usurpatur. Sic Just. Lips. *d. dialog. 2.* apud quem Frontin. *lib. 4. cap. 1.* hæc profert: *Tempus elegit, quo missa principia quietem omnibus castris dabant.* Sic dicitur mitti principia, cum Tribuni non ultra ibi præfident, ubi jus aut mandata disperciunt, aut conventus militum solvitur: & quemadmodum Prætorium appellatur locus ubi extat Imperatoris tabernaculum, & conventus militum: ita etiam principia & pro loco, & pro con-

curfu primorum militum usurpatur. Sic Just. Lips. *d. dialog. 2.*
Quæ cum ita sint, *in d. l. Officium, §. ultimo, 14* interesse principiis, est adesse conventui Tribunorum, ut quæ ad officium spectant dignitatis exequantur: unde id verbum non pro loco, sed pro universitate militarium Procerum accipiendum est: licet non inficiemur quin locus ubi conveniunt, etiam principia nuncupetur, ut D. Covarr. placet.

